

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระยะแรกตั้งจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

นางกฤษณา นิกษ์อรรณพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสารัตถศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-709-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018890

i17859120

CHULALONGKORN UNIVERSITY FROM ITS ESTABLISHMENT TO
THE SECOND WORLD WAR PERIOD

Mrs. Kritsana Pitak-Arnop

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Foundations of Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-582-709-6

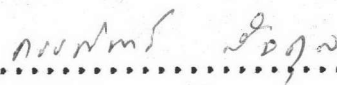
หัวข้อวิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระยะแรกตั้งจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2
โดย นางกฤษณา นิกัษ์อรรณพ
ภาควิชา สารัตถศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล

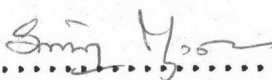
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรานภัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ธี ศิริบรรณพิทักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รัตนา ตุงคสวัสดิ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประภาศรี สีหอำไพ)

กฤษฎา พัทธ์อรุณพ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระยะแรกตั้งจนถึงสมัยสงครามโลก
ครั้งที่ 2 (CHULALONGKORN UNIVERSITY FROM ITS ESTABLISHMENT TO THE
SECOND WORLD WAR PERIOD) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร.กรรณิการ์ สัจกุล, 320 หน้า.
ISBN 974-582-709-6

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระยะแรกตั้งจนถึงก่อน
สงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ.2459 ถึง พ.ศ.2481 และสภาพจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในสมัยสงครามโลก
ครั้งที่ 2 พ.ศ.2482 ถึง พ.ศ.2488

การปรับปรุงและการพัฒนาประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผลทำให้เกิดการประดิษฐ์งานจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยพร้อมกับปรัชญาการศึกษาที่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าศึกษาด้วยการจัดตั้งคณะรัฐประศาสน
ศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการปกครองและการจัดบ้านเมือง คณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขา
วิชาที่เกี่ยวกับเทคนิคและกระบวนการในการพัฒนาประเทศ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขา
ที่เกี่ยวกับการศึกษา และคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาที่เกี่ยวกับการสาธารณสุข ลักษณะของหลักสูตร
ประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การจัดการศึกษาเป็นการจัดเพื่อสนองความต้องการของผู้บริหาร
ประเทศด้วยการผลิตผู้มีความรู้ความต้องการของกรม และกระทรวง การรับผู้เข้าศึกษาใช้วิธีการคัดเลือก
เข้าเรียน

หลังจากความร่วมมือกับมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์ การจัดการศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้
รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาตรฐานของต่างประเทศ มีการกำหนดปรัชญาหรือปณิธานอย่าง
ชัดเจน มีการจัดตั้งองค์กร การวางแผนอย่างรัดกุมและมองการณ์ไกล มีการแก้ไขปรับปรุงมหาวิทยาลัย
ทุกด้าน

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การขยายสาขาวิชา รวมทั้งการโอนบางสาขาวิชาไปให้
มหาวิทยาลัยอื่น ล้วนเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองการปกครองทั้งสิ้น
โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การตัดสินใจของผู้บริหารประเทศในยุคนั้น การรับผู้เข้าศึกษาใช้วิธีการสอบ
คัดเลือก

ภาควิชา.....สวัสดีศึกษา.....
สาขาวิชา.....พื้นฐานการศึกษา.....
ปีการศึกษา.....2535.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C240073 : MAJOR FOUNDATIONS OF EDUCATION
KEY WORD: CHULALONGKORN UNIVERSITY / THE SECOND WORLD WAR PERIOD
KRITSANA PITAK-ARNNOP : CHULALONGKORN UNIVERSITY FROM ITS ESTABLISH-
MENT TO THE SECOND WORLD WAR PERIOD. THESIS ADVISOR : ASST. PROF.
KANNIKA SATCHAKUL, Ph.D. 320 pp. ISBN 974-582-709-6

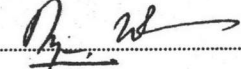
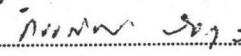
This research has the objectives to study the condition of Chulalongkorn University from its establishment to the Second World War Period (B.E. 2459 to B.E.2481) and to study the condition of Chulalongkorn University during the Second World War (B.E.2482 to B.E.2488).

The improvement and development of the country in the reign of King Rama V resulted in the establishment of Chulalongkorn University with the philosophy to offer the opportunity for every citizen to study there. The University was composed of the Faculty of Public Administration, which offered the field of administration of the country, the Faculty of Engineering, which was about techniques and processes of the country development, the Faculty of Arts and Sciences, which was about education, and the Faculty of Medicine, which was about the public health. The features of the curricula consisted of both the theories and the practices. Its educational management served the country administrators' needs, which meant to produce more government officials for the departments and ministries. The admission process was done by selecting the students' application.

After the cooperation with the Rockefeller Foundation, the educational process in Chulalongkorn University was improved to have the same standard as that in the foreign countries. The university's concise philosophy, organization, and plans were set for the future and the continual improvement.

During the Second World War, the enlargement of each field of studies, together with the transference of some branches to other universities, occurred to serve the economic, social and political needs of the country, especially with the country administrators' decision. The admission process was done by selecting from the intellectual students by the entrance examination.

ภาควิชา..... สาร์ตตศึกษา
สาขาวิชา..... พื้นฐานการศึกษา
ปีการศึกษา..... 2535

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่านที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สัจกุล ที่ได้กรุณาสละทั้งเวลาและอุทิศ
กำลังกาย กำลังใจ ในการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์อย่างใกล้ชิด และ
ต่อเนื่องโดยเสมอมา พร้อมทั้งได้กรุณาแก้ไขปัญหาที่บังเกิดแก่ผู้วิจัยให้คลี่คลายได้ทุก
กรณี ผู้วิจัยมีอาฉบบเลือนพระคุณไปจากหัวใจของศิษย์ นับเป็นพระคุณอย่างหาที่สุดมิได้ อีกทั้ง
บรรดาคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ รัตนา ตุงคส์วิสต์ รองศาสตราจารย์
ประกาศรี สีหอำไพ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ ที่ได้เมตตาห่วงใย
และให้ความช่วยเหลือตรวจแก้ไข เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัย
ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ส่ววิสต์ จงกล ผู้อำนวยการหอประวัติจุลาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย คุณวลัยพร เฉลยกิจ บรรณารักษ์ประจำหอประวัติจุลาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พร้อมทั้งบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ประจำหอสมุดต่าง ๆ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย
ด้วยกรณีต่าง ๆ

งานวิจัยครั้งนี้มีอาฉบบสมบูรณ์ได้ หากไม่ได้รับความสนับสนุนด้านทุนทรัพย์จากบัณฑิต-
วิทยาลัย การให้กำลังใจจากคุณสนธิ คุณปรเมศวร์ และญาติพี่น้องในตระกูลพิทักษ์อรรรณ และ
ตระกูลสีนวลพ่อง ทุกคน คุณธงชัย สมบูรณ์ คุณณรงค์ แซ่มสีม่วง คุณดำรง แสนสิงห์
คุณอำนวย จันเงิน คุณนิบูลย์ นาควานิช คุณธนพร ดิจจงเจริญ คุณภาลัย กลีวิวัฒน์ คุณฤทธิชัย
เตชะมหัทธนนท์ คุณรุ่งอรุณ กุลธำรง และ คุณฐิติพร ศรีวงศิตานนท์ พร้อมทั้งความกรุณาจาก
คุณปราณี กิจประชา ที่ได้สละ เวลาพิมพ์ต้นฉบับจนเป็นที่เรียบร้อยสมบูรณ์ทุกประการ ซึ่ง
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

คุณความดีที่อาจบังเกิดขึ้นแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขออุทิศให้แก่ครูบาอาจารย์ทุก ๆ
ท่าน ที่ให้การอบรมศิษย์ พร้อมทั้งบิดามารดา คุณพ่อเจริญ และคุณแม่บุญถนอม สีนวลพ่อง
ที่ได้กรุณาเลี้ยงดูผู้วิจัยมาเป็นอย่างดี ด้วยความรักและห่วงใย

กฤษณา พิทักษ์อรรรณ

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
	สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่		
1	บทนำ.....	1
	- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	- วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	23
	- ขอบเขตของการวิจัย.....	24
	- คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	24
	- วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
	- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	26
2	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2.....	27
	- ประวัติและความเป็นมาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	27
	- โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	32
	- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	44
	- คณะรัฐศาสตร์.....	47
	- หลักสูตรคณะรัฐศาสตร์.....	68
	- คณะแพทยศาสตร์.....	76
	- หลักสูตรคณะแพทยศาสตร์.....	104
	- คณะวิศวกรรมศาสตร์.....	124

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	- หลักสูตรคณะวิศวกรรมศาสตร์.....	133
	- คณะอักษรศาสตร์.....	141
	- หลักสูตรคณะอักษรศาสตร์.....	146
3	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2.....	152
	- แผนกวิชาการหนังสือพิมพ์.....	167
	- แผนกกลางคืน.....	168
	- คณะสัตวแพทยศาสตร์.....	169
	- คณะเภสัชศาสตร์.....	172
	- คณะทันตแพทยศาสตร์.....	176
	- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์.....	180
	- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.....	183
	- กิจการนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	185
	- สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	185
	- หอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	187
4	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	189
	เอกสารอ้างอิง.....	213
	ภาคผนวก.....	235
	ประวัติผู้เขียน.....	307

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	หลักสูตรรัฐศาสตร์ในสำนักฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2442.....	236
2	หลักสูตรรัฐศาสตร์ในโรงเรียนมหาดเล็ก พุทธศักราช 2445....	237
3	หลักสูตรวิชารัฐศาสตร์ในโรงเรียนมหาดเล็ก พุทธศักราช 2445.	238
4	หลักสูตรสำหรับสอบวิชาเสมียนเอก โรงเรียนข้าราชการพลเรือน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2453	239
5	หลักสูตรแผนกการปกครอง โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2456...	241
6	หลักสูตรวิชาเสมียนเอกโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2457.....	242
7	หลักสูตรชั้นประกาศนียบัตร โรงเรียนแผนกรัฐศาสตศึกษา พุทธศักราช 2459.....	244
8	หลักสูตรรัฐศาสตบัณฑิต โรงเรียนแผนกรัฐศาสตศึกษา พุทธศักราช 2459.....	245
9	หลักสูตรคณะรัฐศาสตศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2463.....	246
10	หลักสูตรคณะรัฐศาสตศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2465.....	247
11	หลักสูตรคณะรัฐศาสตศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2471.....	249
12	หลักสูตรคณะรัฐศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2475 และพุทธศักราช 2476.....	250
13	หลักสูตรแพทยศาสตร โรงเรียนแพทย์แห่งแรก พุทธศักราช 2433	251
14	หลักสูตรแพทยศาสตร โรงเรียนแพทย์แห่งแรก พุทธศักราช 2433	252

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
15	หลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาแพทย์ระยะแรก ปีพุทธศักราช 2432-2435.....	253
16	หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาแพทย์ระยะแรก ปีพุทธศักราช 2439-2441.....	253
17	หลักสูตรวิชาแพทย์โรงเรียนราชแพทยาลัย ร.ศ. 119 (พุทธศักราช 2443).....	254
18	หลักสูตรแพทยศาสตร์ โรงเรียนราชแพทยาลัย ปีพุทธศักราช 2446-2450.....	255
19	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 4 ปี โรงเรียน ราชแพทยาลัย ปีพุทธศักราช 2448.....	257
20	หลักสูตรแพทยศาสตร์ โรงเรียนราชแพทยาลัย พุทธศักราช 2450	259
21	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 4 ปี โรงเรียน ราชแพทยาลัย ร.ศ. 128.....	260
22	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 4 ปี โรงเรียน ราชแพทยาลัย พุทธศักราช 2451.....	262
23	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 5 ปี โรงเรียน ราชแพทยาลัย พุทธศักราช 2453.....	264
24	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 5 ปี โรงเรียน ราชแพทยาลัย พุทธศักราช 2455.....	265
25	หลักสูตรแพทย์ พุทธศักราช 2458.....	266
26	หลักสูตรแพทยศาสตร์ 5 ปี เรียน 2 ภาค พุทธศักราช 2459...	268
27	หลักสูตรแพทยศาสตร์ 6 ปี เรียน 2 ภาค พุทธศักราช 2461...	269
28	คะแนนการสอบไล่และคะแนนการฝึกหัด พุทธศักราช 2461 โรงเรียนข้าราชการพลเรือน พระนครและแพทยศาสตร์.....	270

ตารางที่		หน้า
29	หลักสูตรแพทยศาสตร์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 6 ปี พุทธศักราช 2462.....	271
30	หลักสูตรแพทยศาสตร์ประกาศนียบัตร หลักสูตร 6 ปี พุทธศักราช 2464.....	272
31	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร รุ่นสุดท้าย (หลักสูตร 6 ปี) พุทธศักราช 2465.....	273
32	หลักสูตรแผนกวิชาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2466.....	274
33	หลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2468.....	276
34	หลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2475.....	277
35	หลักสูตรแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2478	279
36	หลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2480.....	281
37	หลักสูตรแพทยศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2485.....	283
38	หลักสูตรโรงเรียนแผนกช่าง พระพุทธศักราช 2456.....	284
39	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พุทธศักราช 2465.....	286
40	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พุทธศักราช 2469.....	287
41	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. 2472.....	288

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
42	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พุทธศักราช 2476.....	290
43	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พุทธศักราช 2479.....	291
44	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ พุทธศักราช 2481.....	292
45	หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พุทธศักราช 2483.....	293
46	หลักสูตรอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2464.....	294
47	หลักสูตรแพทย์ประกาศนียบัตร พุทธศักราช 2462-2467.....	296
48	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิศวกรรมศาสตร์ พุทธศักราช 2462- 2467.....	296
49	หลักสูตรแผนกครุศึกษา คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2471.....	297
50	หลักสูตรแผนกอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2471- 2475.....	298
51	หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2477.....	299
52	ตัวอย่างตารางเปรียบเทียบการเลือกสาขาวิชาตามหลักสูตร อักษรศาสตร์บัณฑิต พ.ศ. 2477 ระหว่างนิสิต ก. และนิสิต ข....	300
53	หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2478.....	301
54	หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2480.....	302

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
55	หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. 2482.....	303
56	หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. 2485.....	304
57	หลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2487.....	305